

KÄRKÖLÄN KUNTA

Toimintaohje päätösten ennakkovaikutusten arviointiin (EVA) ja lapsivaikutusten arviointiin (LAVA)

Kärkölen kunnanhallitus 4.5.2026 § 84

SISÄLLYSLUETTELO

1.	ENNAKKOVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TAUSTAA	2
2.	ENNAKKOVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN.....	3
2.1.	Ohjeet ennakkovaikutusten arvioinnin näkökulmien huomioimiseen	3
2.2.	Ennakkovaikutusten arvioinnin tekemisestä päättäminen.....	5
2.3.	Milloin ennakkovaikutusten arviointi tulee tehdä?	5
2.4.	Ennakkovaikutusten arvioinnin tekeminen	5
3.	LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI.....	6
3.1.	Lapsivaikutusten arviointi Kärkölässä	6
3.2.	Miksi arvioida lapsivaikutuksia?	6
3.3.	Lapsivaikutusten arvioinnin rakentuminen	7
4.	ENNAKKOVAIKUTUSTEN ARVIOINTI PÄÄTÖKSENTEOSSA	8

1. ENNAKKOVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TAUSTAA

Kunnassa tehtävät päätökset ovat useimmiten mittavia ja laajoja, ja ne vaikuttavat kuntalaisiin ja kunnan talouteen. Keskeisiä kuntalaisiin vaikuttavia päätöksiä tekevät kunnanvaltuusto, kunnanhallitus ja lautakunnat. Tämän vuoksi päättäjien tulee voida arvioida kokonaisvaltaisesti ja pitkällä aikajänteellä, millaisia vaikutuksia heidän tekemillään päätöksillä on eri tahojen oikeuksiin ja velvollisuuksiin, eri näkökulmat huomioiden.

Ennakkovaikutusten arvioinnilla on monia erilaisia positiivisia vaikutuksia. Erilaisten päätösesitysten esittäminen ja perustelu edistävät päätöksenteon läpinäkyvyyttä ja avoimuutta. Kuntalaiset saavat selkeää tietoa, millä tavoin päätettävänä olevat asiat saattavat vaikuttaa heidän elämäänsä, palveluihin ja kunnan toimintaan yleisellä tasolla. Lisäksi se edistää päätöksenteon pitkäjänteisyyttä ja mahdollistaa tulevaisuudennäkymien ja strategian suunnitelmallisen huomioimisen kunnan toiminnassa.

Vaatus päätösten ennakkovaikutusten arviointiin juontuu hallintolain (434/2003) 31 §:n mukaisesta viranomaisen selvittämismääräyksestä. Sen mukaan viranomaisen tulee huolehtia asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä, hankkimalla tarpeelliset tiedot ja selvitykset asian ratkaisemiseksi. Mikäli päätöksellä on laajasti vaikutuksia esimerkiksi eri väestöryhmiin, kunnan elinympäristöön tai talouteen, tulee ennakoarvioinnin tekeminen osana päätöksenteon valmistelua aiheelliseksi.

Kuntaliitto on 8.6.2011 julkaissut suosituksen "Vaikutusten ennakoarvioinnista kunnallisessa päätöksenteossa" kuntien ja kuntayhtymien luottamushenkilöille, viranhaltijoille ja valmistelijoille sekä soveltuvien osien kuntien liikelaitoksille. Suosituksen tarkoituksena on vahvistaa kuntien päätöksenteon ennakoivaa ja kokonaisvaltaista huomioimista kunnallisessa päätöksenteossa ja lain velvoitteiden toteuttamista. Suositukseen perustuen Kuntaliitto on laatinut oppaan [Vaikutusten ennakoarvioinnista kunnallisessa päätöksenteossa](#), jossa esitellään ennakkovaikutusten arviointia käytännönläheisesti esimerkein. Myöhemmin Kuntaliitto on julkaissut "[Evataan yhdessä! Vaikutusten ennakoarvioinnilla kestäviä päätöksiä](#)" oppaan, joka johdattaa niin viranhaltijoita kuin päätöksentekijöitä vaikutusten ennakoarvioinnin perusteisiin.

Ennakkovaikutusten arvioinnista säädetään hallinto- ja kuntalain lisäksi erityislaissa, esimerkiksi:

- laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021)
- laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986)
- laki ympäristövaikutusten arviointimenettelystä 252/2017
- laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista 200/2005

Vaikutusten arvioinnissa voidaan huomioida [THL:n](#) mukaan esimerkiksi seuraavia näkökulmia:

- lapsivaikutusten arviointi
- liikunta- ja liikumisvaikutusten arviointi
- mielenterveysvaikutusten arviointi
- sukupuolivaikutusten arviointi
- terveysvaikutusten arviointi
- sosiaalisten vaikutusten arviointi
- yhdenvertaisuuden arviointi
- kielellisten vaikutusten arviointi

Kärkölen kunta on hakenut mukaan Unicefin Lapsiystävällinen kunta -malliin vuonna 2022 ja ottanut kunnanhallituksen päätöksellä 16.12.2024 lapsivaikutusten arvioinnin (LAVA) osaksi päätöksenteossa tehtävää ennakkovaikutusten arviointia.

2. ENNAKKOVAIKUTUSTEN ARVIOINNIN TOTEUTTAMINEN

Ennakoarvioinnin tavoitteena on jäsentää ja selkeyttää valmistelu- ja päätöksentekoprosessia. Sen tarkoituksena on tukea moniarvoista ja läpinäkyvää päätöksentekokulttuuria. Kärkölän kunnan ennakkovaikutusten arviointilomaketta on päivitetty ja sen yhteyteen on lisätty myös erillinen lapsivaikutusten arvioinnin osio, joka täytetään tarvittaessa päätettävänä olevan asian niin vaatiessa.

2.1. Ohjeet ennakkovaikutusten arvioinnin näkökulmien huomioimiseen

Vaikutukset	Vaikutusten huomioiminen eri näkökulmista
Kuntastrategia	<p>Miten päätös toteuttaa kuntastrategiassa asetettuja tavoitteita seuraavista näkökulmista:</p> <ul style="list-style-type: none"> - elinvoima ja vetovoima - talous- ja resurssiviisaus - hyvinvointi ja yhteisöllisyys - saavutettavuus ja ympäristö <p>Ovatko päätöksen vaikutukset jonkin strategisen tavoitteen vastaisia?</p>
Kuntalainen	<p>Millä tavoin päätös vaikuttaa kuntalaisten hyvinvointiin tai elintapoihin?</p> <ul style="list-style-type: none"> - terveellisten elintapojen edistäminen, mielenterveys, turvallisuus, terveys <p>Miten päätös vaikuttaa eri ihmisryhmiin? Edistääkö päätös tasa-arvoisuuden ja yhdenvertaisuuden toteutumista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - sukupuoli, ikä, asuinpaikka, kulttuuritausta, lapsivaikutukset (täytetään erillinen lapsivaikutusten arviointi, mikäli päätöksellä merkittäviä lapsivaikutuksia) - syrjiikö päätös joitakin ihmisryhmiä? <p>Onko päätöksellä vaikutusta kulttuuri- tai liikuntamahdollisuuksiin?</p> <ul style="list-style-type: none"> - edistääkö kuntalaisten sosiaalisten suhteiden ylläpitämistä? <p>Mahdollistaako päätös kuntalaisten osallistumisen tai vaikuttamisen?</p>
Organisaatio	<p>Vaikutukset henkilöstön rakenteeseen</p> <ul style="list-style-type: none"> - lukumäärä, työn organisointi, työaikojen kohdentuminen, osallistuminen <p>Kehittääkö henkilöstöjohtamista tai palvelujen johtamista?</p> <ul style="list-style-type: none"> - johtamistaidot, esimiesjärjestelyt <p>Vaikutukset työntekijöiden osaamiseen ja työhyvinvointiin</p> <ul style="list-style-type: none"> - työtehtävien sisältö, verkostoituminen, yhteistoiminta, tukitoimet, työolot, koulutus

<p>Talous</p>	<p>Millaisia taloudellisia vaikutuksia päätöksellä on lyhyellä aikavälillä (talousarviovuosi)?</p> <ul style="list-style-type: none"> - onko pidemmän aikavälin (1–6 vuotta) vaikutuksia talouteen, esimerkiksi velkaantuneisuuden tai rahoitusaseman näkökulmasta <p>Onko päätöksellä tilakustannusten tai palvelutuotannon muutosten myötä vaikutusta kunnan talouteen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - luoko vaikutuksia muiden toimialojen kustannuksiin?
<p>Ympäristö</p>	<p>Vaikuttaako päätös elinympäristöön ja viihtyvyyteen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - viheralueiden säilyminen, ilmanlaatu ja melu, ympäristön siistiys, jätehuolto <p>Onko päätöksellä vaikutusta luonnon monimuotoisuuteen, ilmastoon tai maaperään</p> <ul style="list-style-type: none"> - puunhakuut, ympäristön pilaantuminen, energiatehokkuus, kestävä kehitys <p>Edistääkö päätös maisema- ja kulttuuriperinnön säilyttämistä?</p> <ul style="list-style-type: none"> - uudisrakentaminen, purkaminen, käyttötarkoituksen muutos <p>Millaisia vaikutuksia päätöksellä on yhdyskuntarakenteeseen ja liikenteeseen?</p> <ul style="list-style-type: none"> - sijoittuminen asemakaava-alueelle/ yhdyskunta rakenteeseen, kaava muutoksen tarve, vaikutukset liikennemääriin, saavutettavuus julkisilla liikenteellä, pyörällä tai kävellen, esteettömyys
<p>Yritystoiminta / elinkeinoelämä</p>	<p>Onko päätöksellä seudullisia vaikutuksia yrittäjyyteen tai kuntalaisten elinkeinoiniin?</p> <ul style="list-style-type: none"> - toimintaedellytykset, elinkeinorakenne, työllisyys <p>Vaikuttaako päätös yrittäjyyteen tai elinkeinoiniin kuntatasolla?</p> <ul style="list-style-type: none"> - halu sijoittua kunnan alueelle, julkiset hankinnat, paikallinen työllisyys <p>Millaisia yritystason vaikutuksia päätöksestä voi seurata?</p> <ul style="list-style-type: none"> - edellytykset yritystoiminnan / elinkeinotoiminnan aloittamiselle, laajentamiselle tai jatkamiselle, työvoiman saanti, logistiikka

2.2. Ennakkovaikutusten arvioinnin tekemisestä päättäminen

Toimielimen esittelijä / valmistelija päättää ensisijaisesti ennakkovaikutusten arvioinnin tarpeellisuudesta. Arvio tulee tehdä ennen valmistelun aloittamista. Vastuu tarvearvioinnista on valmistelijoilla ja esittelijällä. Ennakkovaikutusten arviointi voidaan tehdä myös toimielimen puheenjohtajan pyynnöstä tai toimielimen erikseen niin päättäessä valmistelun jatkeena.

2.3. Milloin ennakkovaikutusten arviointi tulee tehdä?

Ennakkovaikutusten arviointi tehdään, kun

- päätöksellä on välittömiä ja/ tai pitkän aikavälin vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin, elinoloihin ja terveyteen
- päätös on strategisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävä
- kyseessä on merkittävä muutos palveluissa tai kyseessä uusi palveluiden järjestämistapa
- päätöksellä on välittömiä ja / tai pitkän aikavälin suoria vaikutuksia tai merkittäviä epäsuoria vaikutuksia yritystoimintaan (esim. palvelurakenteeseen, kunnan elinvoimaisuuteen, yksittäisiin yrityksiin ja/ tai yritystoiminnan edellytyksiin)
- päätös tai hanke muuttaa merkittävästi kustannuksia
- kaavoituksen vireilletuloa koskevissa päätöksissä

Kuntaliiton suosituksen mukaan kunnan on hyvä keskittyä arvioimaan vain niitä päätöksiä, joilla on merkittäviä vaikutuksia.

Ennakkovaikutusten arviointia ei tarvitse tehdä:

- oikaisuvaatimuksissa, vastauksissa lausuntoihin, kirjeisiin ja esityksiin
- yksilöä koskevissa asioissa, kuten viran- tai toimenhaltijoiden nimeämisessä
- tiedoksi saatettavissa asioissa
- lautakunnan toimialaan kuuluvissa erityisasioissa, joista säädetään esimerkiksi erityislaissa
- hallinnon sisäisiä järjestelyjä koskevissa asioissa
- hankintapäätöksissä
- toiminnan seurannassa

2.4. Ennakkovaikutusten arvioinnin tekeminen

Ennakkovaikutusten arviointiin muodostetaan yhdestä kahteen päätösvaihtoehtoa. Nollavaihtoehtona toimii nykytilanne, eli se mitä tapahtuu, jos asiassa ei tehdä päätöstä. Muutosvaihtoehtoja tarkastellaan suhteessa nykytilaan.

Ennakoarviointi tehdään siten, että arvioidaan päätösvaihtoehtojen vaikutuksia kuntastrategian tavoitteisiin, kuntalaisiin, organisaatioon ja henkilöstöön, talouteen, ympäristöön ja yritystoimintaan/ yrittäjyyteen.

Kaikissa tilanteissa ei ole tarkoituksenmukaista tehdä vaikutusten arviointia kaikkien näkökulmien osalta. Mikäli vaikutuksia ei jonkin näkökulman osalta ole, jätetään se käsittelemättä ja kirjataan tämä tieto (ei vaikutuksia).

Vaikutusten ennakoarviointi, ja tarvittaessa erillinen lapsivaikutusten arviointi tehdään ennakoarviointilomakkeelle. Lapsivaikutusten arvioinnista ohjeistetaan tarkemmin seuraavassa kappaleessa.

3. LAPSIVAIKUTUSTEN ARVIOINTI

3.1. Lapsivaikutusten arviointi Kärkölässä

Suomi on ratifioinut YK:n lasten oikeuksien sopimuksen (SopS 59/1991). Tämä velvoittaa julkista valtaa käytettäessä noudattamaan ja edistämään lasten oikeuksia, mikä on huomioitu lainsäädännössämme monilla tavoin.

Lapsivaikutusten arviointi on yksi tavoista toteuttaa lapsen oikeuksia, mihin Kärkölen kunta on sitoutunut Lapsiystävällinen kunta -työssä.

Lapsivaikutusten arviointi on yksi menetelmä osana Kärkölen kunnan päätösten vaikutusten ennakoarviointia. Lapsivaikutusten arviointi on tarpeen tehdä silloin, kun valmisteltavalla asialla on merkittäviä vaikutuksia lasten hyvinvointiin.

- Tavoitteena on tunnistaa etukäteen, miten valmistettava päätösehdotus vaikuttaa lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointiin ja lapsen oikeuksien toteutumiseen.
- Lapsivaikutusten arvioinnin menetelmää käytetään valmisteltavan asian kohdistuessa alle 18-vuotiaisiin lapsiryhmiin. Tämä tarkoittaa, että päätösvalmistelun alkuvaiheessa tarkastellaan valmisteltavaa asiaa lapsen oikeuksien näkökulmasta sekä päätetään, tarvitseeko valmistettava asia tarkempaa ennakoarviointia.
- Jokainen lapsivaikutusten arviointi on erilainen ja voidaan toteuttaa eri tavoin.

Jokaisen toimielimen valmistelijan tehtävänä on osaltaan varmistaa, että lapsen oikeudet toteutuvat asioiden valmistelussa.

Kärkölen kunta huolehtii koulutuksen järjestämisestä niin, että valmistelijat tuntevat lapsen oikeudet ja että heillä on riittävä osaaminen edistää niitä päätöksenteon valmistelussa ja muussa hallinnossa.

3.2. Miksi arvioida lapsivaikutuksia?

Kärkölen kunnassa tehdään vuosittain useita päätöksiä, jotka koskevat lapsia ja nuoria. Päätösten vaikutuksia lapsiin ja nuoriin on erityisen tärkeä arvioida etukäteen sen lisäksi, että arvioidaan muitakin vaikutuksia.

Päätökset voivat koskea lapsia sekä suoraan että välillisesti. Lapsen edun arviointi tähtää siihen, että asiassa löydetään lapsen kannalta paras mahdollinen ratkaisu. Asioiden arviointi ei aina ole helppoa ja tarkastelua täytyykin tehdä eri näkökulmista ja monenlaisia tietolähteitä hyödyntäen.

- Lapsivaikutusten arviointi edistää jokaisen lapsen oikeuksien toteutumista sekä lapsen mahdollisuuksia hyvään elämään ja arkeen omassa kotikunnassaan ja lähiympäristössään.
- Lapsivaikutusten arviointi tuo näkyviin päätöksen vaikutuksia lasten elämän eri osa-alueisiin.
- Lapsivaikutusten arviointi on päätöksenteon valmistelun työväline, jonka avulla tehdään perusteltuja ja tietoon pohjautuvia päätösehdotuksia. Huolellisella lapsivaikutusten arvioinnilla toteutetaan YK:n lapsen oikeuksien sopimusta sekä lainsäädäntöä. Lapsivaikutusten arviointi ei rajoitu vain sellaisiin asioihin, jotka kohdistuvat yksinomaan lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin, vaan

on huomioitava myös yleisesti väestöön kohdistuvien päätösten vaikutukset lapsiin ja nuoriin, kuten esimerkiksi kaavoitusta koskevat päätökset.

- Lapsivaikutusten arvioinnilla voidaan saada tietoa erilaisissa tilanteissa olevien lasten ja nuorten asemasta. Lapset ja nuoret eivät ole yhtenäinen ryhmä. On tärkeä kiinnittää erityistä huomiota haavoittuvassa asemassa oleviin lapsiin ja nuoriin kuten esim. vammaisiin tai vieraskielisiin.

3.3. Lapsivaikutusten arvioinnin rakentuminen

Valmistelussa huomioidaan lapsen edun kannalta olennaiset lapsen oikeuden osa-alueet:

- Lapsen näkemykset
- Hyvinvointi, terveys ja arki
- Huolenpito, suojaaminen ja turvallisuus
- Ihmissuhteet, identiteetti ja haavoittuva asema
- Koulutus ja varhaiskasvatus

<p>Aikuisten lapsinäkökulma</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aikuinen tarkastelee vaihtoehtoja lapsen näkökulmasta, huomioiden lapsen edun ensisijaisuuden sekä hyödyntäen tutkimustietoa. - Mitä seurauksia ja vaikutuksia päätöksellä on lapsiryhmille?
<p>Lasten oma näkökulma</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kerätään ensin jo olemassa olevaa tietoa - Kuullaan lapsia ja nuoria - Lapset ja nuoret voivat tuottaa itse ehdotuksia ja näkökulmia
<p>Lapsen oikeuksien näkökulma</p> <ul style="list-style-type: none"> - Syrjimättömyys (Lasten oik. sop. artikla 2) - Lapsen edun ensisijaisuus (art. 3.1) - Oikeus elämään ja kehittymiseen (art. 6) - Lapsen osallisuus (art. 12)

Lapsivaikutusten arvioinnin prosessi:

1. Päätösvalmistelun alkuvaiheen selvitys ja päätös lapsivaikutusten arvioinnin tarpeesta ja laajuudesta
2. Lasten ja nuorten kuuleminen edustuksellisesti tai laajasti sekä tietojen hankinta
3. Lapsivaikutusten tunnistaminen ja ratkaisuvaihtoehtojen pohdinta.
4. Päätösehdotuksen laadinta

Koulutusta lapsivaikutusten arviointiin:

[Lapsen oikeuksien koulutuskokonaisuus -eOppiva](#)

[Lapsen oikeudet - Työkaluina lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi - eOppiva](#)

4. ENNAKKOVAIKUTUSTEN ARVIOINTI PÄÄTÖKSENTEOSSA

Ennen päätöksentekoa esittelijä/ valmistelija vertailee eri päätösvaihtoehtoja ja vaikutuksia toisiinsa ja kirjoittaa vertailun tuloksen perustelutekstiin ottamalla kantaa eri vaihtoehtoihin. Täytetty ennakkovaikutusten arviointilomake liitetään oheismateriaaliksi tai liitteeksi pykälään.

Vaihtoehtojen vertailun jälkeen esittelijä tekee päätösesityksen parhaimpana pitämästään ratkaisuvaihtoehdosta, tai vaihtoehtoisesti esittää, että toimitellaan tekee oman ratkaisunsa tarjottuihin ja vertailtuihin päätösesityksiin perustuen.

Mikäli 2.3. kohdan mukaisesta päätöksestä ei tehdä ennakkovaikutusten arviointia, tulee päätökseen kirjata perustelut sille, miksi arviointi jätetään tekemättä.

Ennakkovaikutusten arvioinnin yhteydessä tulee päättää miten ja millä aikataululla päätöksen toteutumista ja vaikutuksia mahdollisesti arvioidaan. Päätöksen seuranta ja toteutumisen arviointi voidaan tehdä myös kunnan tarkastuslautakunnan toimesta vuosittaisessa arviointikertomuksessa.